

մինիստրների խորհուրդը զբաղվում է այդ
խնդրով։ Հայերին հանգստացնելու համար
նրանց ասում են, որ նրանց հերթն ևս կը
գայ. բայց թէ ե՞րբ կը գայ այդ հերթը,
դժուար է նախագուշակել։ Արդէն ո՞վքան
հարցեր վճռվեցան 1878 թւից։ Յունաց,
չերնօգորիական և հայկական խնդիրները
Թիւբքիայի համար երեք հարազատ կամ
անհարազատ քոյլեր են, որպէս կամենում
եք։

Հուր էր տարածվել, որ շուտով քրիստոնեայն նահանգապետներ կը նշանակվեն հայկական նահանգներում; Բայց այդ լուրը անհիմն է: Ընդհակառակն, Բ. Դուռը ցանկանում է Կրիտի նահանգապետին ևս արձակել և ներկայ ժամանակում այդ պաշտօնի վրա, ասում են, Մուխթար-փաշան է նշանակվելու: Թիւրքաց մամուլը արդէն նըշան տուեց այդ փոփոխութեան համար հաւատացնելով, որ իբր թէ Կրիտի մահմետականների հետ վատ են վարփում նըշրանց հայրենակից քրիստոնեանները: Դա ծշմարիտ չէ: Բ. Դուռը կարծում է, որ յոյն նահանգապետի ժամանակ Կրիտը կարող է, օգուտ քաղելով եւրօպական գժուարութիւններից, ապստամբութեան դրօշակ բարձրացնել: Գիշլօմատիւան հակառակ է Բ. Դրան նախագծին:

Բայց ամեն բան կարգին չէ և թիւքաց
նահանգապետների մօտ: Ես կարող էի ամ-
բողջ երեսներ լցնել, եթէ կամենայի պատ-
մել այն բոլոր կողոպտումների և աւազա-
կութիւնների մասին, որ կատարվում են
թիւքիայի ամեն անկիւններում, մինչև ան-
գամ քաղաքներում, որոնք համարեա եւրօ-
պական են Համարվում: Որպէս օրինակ,
Զմիւռնիայում: Յշները կ. Պոլսում յուզված
են այն լուրից, որ աւազակները մտել են
Արտակի յունական վանքը և սպանել են
վանքի վանահօրը և մի գիտութեան քրոջ,
որ ծառայում էր վանքում: Երբորմից Վան
գնացող քարավանը կողոպտելուց յետոյ,
կողոպտվեցաւ Վանից կ. Պոլիս գնացող
փօստը, Հայերը դրանից մեծ կորուսա-
ներ ունեցան: Զը նայելով սցդ կողոպ-
տումներին, ներքին գործերի մինիստրը
ամեն տեղ չէրքէներ է ուղարկում: Նորե-
րումս նրանց նշանաւոր թիւ ուղարկվեցաւ
թիւքաց Հայաստանի սիրալը Գեղեցիկ ըս-
կիզբ վերանորոգութիւնների:

լուց և ուշադրութեամբ լսում էր:—Գուք ձանձրանում էք, տիկին, —հետութեամբ ասաց նա, դառնալով գեղի Օլբան:—Ոչ, —պատասխանեց Օլբան, —ձեր խօսակցութիւնը ինձ մեծ բաւականութիւն է պատճառում, քան թէ այն, որը ևս միշտ լը-սում եմ հասարակութեան մէջ: Այնտեղ բոլորով վին մոռանում ես, թէ որքան դիւրաբեկ է մեր գոյութիւնը և որքան ծանր աշխատանք, որպիսի տիուր մաքառումն սախասահմանված է մեզ կեանքի մէջ: Իսկ ձեր լուրջ գատողութիւնները բարերար ազգեցութիւն են զործում իմ վրա: Ես զգում եմ, —ինչպէս բացատրեմ ձեզ, —կարծես թէ, ես դուքս եկայ իմ հնդուցիչ առանձնասենեակից և մտայ եղմինների անտառը, և կուրծքս ընդարձակվում է նրա թարմ և կազմուրիչ անուշնոտութեան մէջ:—Մնափառ կիսը այդ բոլորը խօսեց առանց հապարտութեան, պարզ և անկենդ կերպով: Առաջին անգամ Վլադիմիրը ուշադրութեամբ երկար նայեց նրա վրա և գնալու ժամանակ նրան ձեռք տուեց. բայց այն ինչ ձեռք էր, —սառն, ամուր և երկաթեալ ձեռք էր:

Օղան այսպէս ինքնաբերաբար պատմում էր. Նրա
ձայնը նուազարանի նման երբեմն սաստկանում էր,
երբեմն մեղմանում էր, և երբեմն ինձ այնպէս էր
թռում, որ նա ախորժելի առողջանութեամբ կար-
դում է մի գեղեցիկ զիբք, կամ անդի՛ր սերտել է իր
պատմութիւնը և բառ առ բառ կրկնում է իմ կ-
առջև: Շատ պարզ էր, որ նա նորից վերափոխ-
վում էր այն կեանքի մէջ, որի մասին պատմում

Կ. Պօլսի քրիստոնէական, լրագիրները միայն
ամանակ առ ժամանակ ամէհամարձակ կեր-
պի հաղորդում են այդ աւազակութիւն-
երի մասին։ Եթէ նրանք քաջութիւն կու-
նան համարձակ յայտնել իրանց կարծի-
ու, այն ժամանակ մամուլի գործերի վերա-
երեալ վարչութիւնը չի յապազի ենթար-
ել նրանց օրինակելի պատիմներին, օգուտ
աղելով առաջին պատահած առիթից։
Stamboul“ լրագրի գլխաւոր խմբագիրը ար-
ևց

ակզեցաւ ներքին գործերի մինհստրի հրա-
նանով, ապա թէ ոչ արգելում էին լրագրի
լրատարակութիւնը։ Հայոց „Մասիս“ լրա-
իրը դադարեցրած է առանց որ և է իրա-
ան պատճառի։ Մամուլի գործերին վերա-
երեալ վարչութիւնը անբաւական էր այդ
ազգից, որովհետեւ նրա խմբագրութիւնը
լրաժարվում էր հակառակական պրօպա-
անդա անել թիւլքաց Հայաստանում։ Նո-
րաց հրատարակման թոյլտութիւն ստանա-
ւ համար, լրագրի խմբագրութիւնը հար-
ադրված էր հակառակվել իր ամենագոր-
ունեայ և երիտասարդ աշխատակիցներից
էլլից։ Այդ երիտասարդ աշխատակիցի յօ-
ւածների ողին հակառակ էր թիւլքերին,
այց գրանք այնպէս ճարպիկ կերպով էին
որված լինում, որ հնար չէր լինում նրանց
էմ մի բան անել։ Այն լուս այդ խեղճ

ամուլլը արժանի է, որ նրա հետ լաւ վար-
են, գոնէ այն ծառայութիւնների համար,
և նա անում է թշուառներին: Գէսմէում
ատահած երկարացը, մեծ անհանգստու-
իւն պատճառեց հասարակութեանը և մա-
ռուլը սյդ ժամանակ մեծ ծառայութիւններ
ատցց: Յօգուտ կասպածների մեծ կօն-
քրտ արկեցաւ, որը 20,000 բուրլ արդիւնք

ուեց: Ապա մեծ բազար կազմվեցաւ գես-
անների կանանց հովանաւորութեան ներ-
յ: Նուիրատւութեան թերթերը ստորագրու-
թւններով ծածկվեցան: Յունաց մի լրա-
տի ձեռներէցութեամբ տեղական մամուլը
ոմենում էր հրատարակել „Կ. Պօլիս-
ամէ“, „Paris-Murcie“-ի նման, բայց հա-
ւ թէ այդ նախագիծը կիրագործվի: Գըլ-
աւոր դժուարութիւնը կայանում է նրա-
նու մասին աշխատանքութիւնը:

մ, որ կարելի լինի գտնել կ. Պօլսում՝ անաւոր քաղաքական գործիչներ, նկաներ և մատենագիրներ, որոնց ստորագրութիւնները դրված լինեին եւրօպանների շարքում. թէ չէ ստիպված կը լի-

բոլոր սիւնակները լցնել եւրօպական
ազգութիւններով; Մենք ոչ միայն հրո-
սուոր, այլ մինչև անդամյայտնի մարդիկ
ենք:Ահա թէ ինչ գրութեան ենք հա-
մենք թիւ բքաց տիրապետութեան տակ:
եւրքաց քաղաքական բարձր զրջանի ներ-
ցուցիչներից մէկը իջաւ ասպարիզից:
Ասվֆէտ-փաշան է, որը երբեմն նշանա-
պաշտօններ էր վարում և, ի միջի այ-
սրապին գործերի մինիստր էր: Նա

ազրեց Սան-Ստէֆանօի դաշնագիրը:
մի յարգելի և պատւելի անձնաւորու-
ս էր:

Եղեգեկան պատրիարքը, յոյն-արևելեան
դը և յոյների աշխարհական խորհուրդը
ունում են հրաժարական տալ, որովհե-
թիւրքաց կառավարութիւնը չէ կամե-
ր պահպանել այն գարենոր արտօնու-
աները, որ ունեին քրիստոնեաները: Մեծ
լմանք է տիրում յոյների մէջ, որոնք
նց այդ էլ շատ տաք բնաւորութեան
մարդիկ են:

Ծգարական էկզարիխն պատահած գէպ-
նոյնապէս շատ զբաղված են: Նորին
զնութիւնը չէր հրաւիրված այն ճաշին,
կայսերական իշխանների թլիւատութեան
թուզ արվեցաւ ի պատիւ հօգենոր զը-
մերի: Կրա պատճառ, ինչպէս երե-

կատարելու համար պարզ է: Տիեզերական պատրի-
տ և բօլգարական էկղարթնը չեն կարող
դիմութել մեկ տեղում: Սուլթանը չէր կա-
մի անդամից երկուսին ևս հրաւիրել.
Նրա կողմից մի փոքր տարօրինակ
հաւաք կը լիսէր և այդ պատճառով գե-
սութիւն ընծայլեցաւ տիեզերական
ընթարքին:

ՆԱՄՈԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

զայտական զարգացման և այսպիս ու ոչ օտարական բարձրացմանը այդպիսի ամբողջամատվածի համար շատ ի ցի ենք գտնում: Ենթաք անդորր նստում ենք, կան չ չենք անում և սպանում ենք, որ անդիմականության խղճաց և երբեմն-երբեմն յիշեալ եւ լուսպային, թէ աշխարհիս երեսին կայ քայլի:

ուկի, եղկելի հայ ազգ, որ տանջվում
երի և քրթերի ձևոքին: Մենք օգուտ չենք
այս համակրութիւնից, որ այժմ եւրոպա-
քանի ազգեր տածում են դէպի մել և
զաստում, որ Եւրոպան մեզ աւելի լա-
մեր մասին աւելի շատ տեղեկութիւններ
ու որպէս զի զրանով իր ձեռքին մազ
անելու համար զօրեղ փաստեր ունենայ-
ն կամենում է մեզ պաշտպանել, բայց
ոչտպանութիւնը կարելի է միայն այս ժա-
երը նա մեզ հետ լաւ ծանօթ լինի, մոլ

ումնասիրած և երբ նա մեր մասին ջը-
ռելեկութիւններ ունենայ: Այդ համոզված
ն այժմ այն մարդասէր անզիւցիք, ո
ամենում են յանուն արդարութեան և մար-
դեան պաշտպանել հայկական հարցու-
անց այդ վեհ և ազնիւ ձգուումը խսիան-
այն համ դամանքով, որ իրենց պաշտպա-
սով հետ ծանօթ չեն: Այդ պատճառու-
ղիմել են ի սիրուս աշխարհի տարածվա-
, որ այդ գործում օգնեն իրենց: Կը կա-
այժմ հայերը իրենց պարտքը, կը հասկա-
րծի վեհութիւնը: Խմ խօսքը, ի հարկէ, այ-
մասին է, որոնք միջոց և կարողութիւն
այդ գործը անելու, այսինքն այն դաստ-
մասին, որ ինտելլիգէնցիա անունն է կը
ասարակ, խեղճ ժողովուրդը, այն ժողո-
որի դատը կամենում են պաշտպանել-
դ է որ և իցէ մի բան անելու: Մենք այ-
սում ենք այն նամակը, որ Լօնդոնում
և ընկերութիւնը գրել է Թաւրիզ Յիզիքի
գերմանական առևտորական տանը:

օմից «Germania» լրագրին հաղորդում են ամս այստեղ կարգինալների ժողով կա կրօնական զրութիւնը Ֆրանսիայի մէ համար: Ակներե է, որ վատիկանը մտարօնական արշաւանք սկսել Ֆրանսիայի

սարը դժմ: Երանով են բացատրվում զիր և Անգլիայի կարգապետութիւնները չինարը զինուորական նաև ուղարկելու մա Daily News» լրագրին հաջորդում են, որի մեջ բացարձակ բաժանմում է փոխարդարաբութիւնը, որով յայտնում է քարտ

լուց և ուշադրութեամբ լսում էր:—Գուք ձանձրանում էք, տիկին, —հետութեամբ ասաց նա, դառնալով գեպի Օլբան:—Ոչ, —պատասխանեց Օլբան, —ձեր խօսակցութիւնը ինձ մեծ բաւականութիւն է պատճառում, քան թէ այն, որը ևս միշտ լը-սում եմ հասարակութեան մէջ: Այնտեղ բոլորով վին մոռանում ես, թէ որքան դիւրաբեկ է մեր գոյութիւնը և որքան ծանր աշխատանք, որպիսի տիուր մաքառումն սախասահմանված է մեզ կեանքի մէջ: Իսկ ձեր լուրջ գատողութիւնները բարերար ազգեցութիւն են զործում իմ վրա: Ես զգում եմ, —ինչպէս բացատրեմ ձեզ, —կարծես թէ, ես դուքս եկայ իմ հնդուցիչ առանձնասենեակից և մտայ եղմինների անտառը, և կուրծքս ընդարձակվում է նրա թարմ և կազմուրիչ անուշնոտութեան մէջ:—Մնափառ կիսը այդ բոլորը խօսեց առանց հապարտութեան, պարզ և անկենզանեակով: Առաջին անգամ Վլադիմիրը ուշադրութեամբ երկար նայեց նրա վրա և գնալու ժամանակ նրան ձեռք տուեց. բայց այն ինչ ձեռք էր, —սառն, ամուր և երկաթեալ ձեռք էր:

Օղան այսպէս ինքնաբերաբար պատմում էր. Նրա
ձայնը նուազարանի նման երբեմն սաստկանում էր,
երբեմն մեղմանում էր, և երբեմն ինձ այնպէս էր
թռում, որ նա ախորժելի առողջանութեամբ կար-
դում է մի գեղեցիկ զիբք, կամ անդի՛ր սերտել է իր
պատմութիւնը և բառ առ բառ կրկնում է իմ կ-
առջև: Շատ պարզ էր, որ նա նորից վերափոխ-
վում էր այն կեանքի մէջ, որի մասին պատմում

և թէ ամենավորքը մանրամանութիւնները, կան
ևն մը ձայն և գոյն, ամեն մը շարժմունք նո-
ց կենդանանում էին նրա յիշողութեան և պատի
չ: Ես աշխերս խփեցի, աշխատում էի կամաց
նչ քաշել և ամբողջապէս դարձայ լսողութիւն:
— Այդ օրից Վաղիմիրը աւելի յաճախ ականց
ու մեզ մօտ, — շարունակեց նա: — Օլգան բոլորո-
ն այլ կերպ էր վարդում նրա հետ, քան ուրիշ
լամարգերի հետ: Նրա մօտ Օլգան համեստ էր
ահում իրան, մոծ կարծիք չուներ իր մասին,
ում էր, երբ նա խօսում էր, հարցմանընթեր էր
ում այս և այն բանի մասին, ինքը սակաւ էր
սում, բայց նրա աշխերը չէին կարող բաժան-
լ երիտասարդի աշխերից: Օլգայի զարդարանք-
ը այժմ միշտ պարզ և վայելուչ էին: Նա ա-
լի յաճախ հագնում էր մետաքսիայ մոյզ գու-
շ հագուստ, բոլորովին կռածիված, և կրում էր
ըրիկ սպիտակ օձիք: Փառաւար սևորակ գի-
կները պասկում էին նրա զլուխը հաստ հիւսե-
ամբողջ շրջանակներով: Այն ժամանակ, երբ
իշ տուամառին խուզ խուզ էին նույ եռին:

ուշ տղամարդկի բգաւոր խմուս էրն որա կօշիկ-
ուով, — և այս ինքը ցոյց էր տալիս անսահման ու-
ղութիւն դէպի Վաւղիմիրը և կատարելապէս
խաստում էր հաճոյանալ նրան։ Մի անգամ նա
ուոր ասաց կօրսէտի հակառակի։ Հետեւեալ գի-
շը Օլգան դուրս եկաւ նրա մօտ և թափշից
րված լայն կրկնոցով, որ պատած էր կզնաքի-
մորթով։ Ո՛րքան լաւ է այդպիս, — ասաց Վաւ-
ղիմիրը, առաջին անգամ մի առանձին բաւա-
րութ

թեամբ հրծուելով Օլդայով։—Ես այլ ևս
կօրսէտ չեմ հազնի,—շուտով պատամիտ-
ուգան։—Ի՞նչու չէք հազնի։—Միթէ դուք չէք,
եկ դատապարտեցիք կօրսէտը, իսկ դուք
ինչ գիտէք աւելի լաւ, քան թէ միւսները։
ինչ անցնելուց յատոյ, Օլգան իր թեքի մա-
հաշխայով պատահմամբ զիապատ նրա ձեռ-
տեսաւ, թէ որպէս այդ չօշափումը եկեք-
իս ներգործեց նրա վրա խեղճ կնոջ կաւրծ-
ործրացաւ և աչքերը ներքին ուրախութիւ-
ուայլատակել սկսեցին։ Բայց երիտասարդը
հասկացաւ և սկսեց աւելի զգոյշ վիճել,
կարող էր, խոյս էր տալիս նրա հասարա-
ւնից, և աւելի սերտ կերպով մտերմացաւ
սմուռնի հետ։ Հետեւալ որը խօսվում էր մի
ամոլ կնոջ մասին, որի պատճառով մի ե-
արդ օֆիցիէր սպանվել էր մենամարտու-
մէջ։ Կարելի է արգեօք մի կնոջ մէջ, որը
խենում արիւնից, ևնիժապել պատով զբաց-
և սէր զէպի իր զաւակները, —ասաց Միշէ-
Վին, առ տիսեալ անհանու առաջ առաջ

լու, այս տեսակ կանանց պատվուը հաւա-
ռմ է մի աշխարհակալի պատուին, որը
դնահատվում է նրա յաջողութեան համե-
ծալլածութեամբ պատասխանեց Վլազի-
այսպիսի կինը, վառասիրութիւնից զըր-
դունում է իր բախտը, յարգանքը և ամեն
ու աշխարհամ: Բայց մի տղամարդ, որ
տ բնաւորութեան տէր է, որ պատուասի-
ն ունի, երբէք չի հրապուրի այս տեսակ
իր հերի ասում, ճախ զ գ դատար
սեցէք միըն է, — 0 լգա

